

Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. К.; Х., 2002. 9. Лобойко Л. М. Принцип диспозитивності у кримінальному процесі України: Монографія. Дніпропетровськ, 2004. 10. Ноздріна М. О. Диспозитивність як елемент принципу змагальності у кримінальному процесі України: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. Х., 2004. 11. Дерев'янкін С. Л. Публічність та диспозитивність у кримінальному судочинстві: Автореф. дис.... канд. юрид. наук. Х., 2005. 12. Пашкевич П. Ф. Процессуальный закон и эффективность уголовного судопроизводства. М., 1984. 13. Грошевой Ю. М. Деякі проблеми кримінально-процесуальної теорії // Вісник Ак. прав. наук України. 2004р. № 3(38) 36. наук. пр.: Научное издание. Х., 2004. 14. Лобойко Л. М. Поняття принципу диспозитивності кримінальному процесі // Вісник Академії правових наук України / 4(35). 15. Петрухин И. Л. Теоретические основы реформы уголовного процесса в России / И. Л. Петрухин. – М., 2004. Ч. 1. 16. Юридична енциклопедія. Т.2. К., 1999. 17. Рогова О. И. Пределы проявления диспозитивности в уголовном судопроизводстве. Дис. ... канд. юрид. наук / О. И. Рогова. Томск, 1994. 18. Александров А. С. Принципы уголовного судопроизводства // Правоведение. 2003. № 5. 19. Пономаренко С. С. Диспозитивные начала в российском уголовном процессе. Дис. ...канд. юрид. наук. Оренбург, 2002. 20. Филін Д. В. Сушність і порядок прийняття рішення об освободженні лица от уголовного ответственности на Украине // Государство и право. 2002. № 12. 21. Малярєнко В. Т. Про публічність та диспозитивність у кримінальному судочинстві України та їх значення. // Право України. 2004. № 5. 22. Строгович М. С. Уголовный процесс: учеб. для юрид. ин-тов и фак. М., 1946. 23. Дикарев И. С. Диспозитивность в уголовном процессе России / Под ред. проф. А. П. Круглыкова. Волгоград, 2005. 24. Лобойко Л. М. Функціональне призначення диспозитивного методу кримінально-процесуального права // Юридична Україна. 2004. № 12. 25. Грошевой Ю. М. Судебная реформа в Украине: современное состояние и перспективы развития // Судова реформа в Україні: проблеми і перспективи: Матеріали наук-практ. конф., 18 – 19 квітня 2002 р., м. Харків / Редкол.: Сташис В. В. (голов. ред.) та ін. К.; Х., 2002. 26. Комментарий к Уголовно-процессуальному кодексу Российской Федерации / Под общ. ред. В. И. Радченко. М., 2003. 27. Рекомендация № 6 R (87) 18 комитета министров Совета Европы государствам-членам «Относительно упрощения уголовного правосудия» (17 сентября 1987 года) / Сборник документов Совета Европы в области защиты прав человека и борьбы с преступностью. М., 1998.

Надійшла до редакції 29.10.07

С. С. Кудінов

ОСОБЛИВОСТІ ВЗАЄМОДІЇ СЛІДЧОГО З ДЕРЖАВНИМИ ОРГАНАМИ, ПІДПРИЄМСТВАМИ, УСТАНОВАМИ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМИ ПІД ЧАС ПРОВАДЖЕННЯ У СПРАВАХ, ЩО ПОВ'ЯЗАНІ З УЧАСТЮ ІНОЗЕМЦІВ

Ефективність розкриття і розслідування злочинів значною мірою залежить від рівня взаємодії слідчого з оперативними працівниками, спеціалістами, експертами, контрольно-ревізійними органами, засобами масової інформації, підприємствами, установами і організаціями. Ця взаємодія являє собою узгоджену за метою, засобами, місцем і часом діяльність, спрямовану на встановлення істини у кримінальній справі.

Зміст взаємодії правоохоронних органів багато в чому визначається її метою. В одних випадках такою метою може бути успішне проведення окремої слідчої дії, в інших – отримання інформації оперативним шляхом, у третіх – пошук, виявлення підозрюваного або обвинуваченого, що переховується від слідства, речових дока-

зів. Відповідно взаємодія може носити разовий, короткотривалий характер або здійснюватись на постійній основі тривалий час, наприклад протягом усієї роботи у конкретній кримінальній справі або під час розслідування групи злочинів конкретного виду.

Розгляду цих питань приділялася увага в наукових працях В. З. Багинського, Р. С. Белкіна, О. П. Буцана, А. Ф. Волобуєва, В. П. Головіної, А. Л. Дуднікова, В. П. Корж, В. Д. Ларічева, Г. А. Матусовського, С. С. Чернявського, М. П. Яблокова та інших вчених.

Злочини, вчинені іноземцями або проти них, та злочини, у яких іноземці були свідками їх скоєння, – це різнорідне об'єднання кримінальних явищ за суб'єктом – учасником цих подій, майбутнім суб'єктом кримінально-процесуальних відносин. Специфіка зазначеної категорії злочинів зумовлює особливості методики їх розкриття і розслідування [1, с. 287].

Окремі проблемні питання, пов'язані з участю іноземців у кримінальному судочинстві, досліджувались у працях О. І. Бастриккіна, Р. С. Белкіна, Б. І. Дергай, Н. О. Жукової, В. М. Кисельова, І. І. Когутича, А. Г. Крамарева, В. А. Образцова, Л. Г. Шарай тощо. Проте взаємодії слідчого з державними органами, підприємствами, установами, організаціями під час розслідування кримінальних справ зазначеної категорії належної уваги приділено не було. Недостатня наукова розробленість зазначеного питання і пов'язані з цим утруднення у сфері практичної діяльності обумовлюють актуальність даної теми і необхідність поглибленого дослідження.

Метою статті є виділення і аналіз специфічних форм взаємодії слідчого з державними органами, підприємствами, установами і організаціями під час провадження у кримінальних справах, що пов'язані з участю іноземців.

Специфічність цієї взаємодії обумовлена впливом певних факторів на форму і зміст взаємодії слідчого з державними органами, підприємствами, установами і організаціями під час розслідування кримінальних справ, що пов'язані з участю іноземців. Зокрема, до таких факторів слід віднести: особу іноземця та особливості його правового статусу в Україні, наявність в Україні невеликої кількості інформації щодо іноземців, терміни перебування іноземців в Україні.

Специфічні риси та властивості особистості, що притаманні більшості іноземців, зумовлюють необхідність застосування під час розслідування таких прийомів та правил криміналістичної тактики, як нехайність та невідкладність проведення слідчих дій, дотримання конфіденційності при їх плануванні та організації проведення, вжиття у необхідних випадках заходів для забезпечення безпеки іноземців, які беруть участь у кримінальному судочинстві

(наприклад, проведення впізнання поза межами візуального контролю особи, яка впізнається), маскування виклику іноземців для проведення слідчих дій, вжиття заходів щодо нерозголошення результатів проведених слідчих дій, ці ж тактичні положення виконуються в процесі взаємодії слідчого з підприємствами, установами, організаціями і громадянами під час розслідування зазначеної категорії кримінальних справ.

Одним з проблемних питань, які постають перед слідчим при розслідуванні злочинів, що пов'язані з участю іноземців, є пошук джерел інформації про особу іноземця. Той факт, що іноземець – це особа, більша частина життя якої проходить поза межами України, і перебуває на території нашої країни тимчасово, значно утруднює виконання цього завдання. Специфічним в цьому випадку буде і обсяг необхідної інформації. І. І. Когутич наголошує на тому, що під час порушення кримінальної справи проти іноземця чи у випадках, коли потерпілий є іноземцем, з'ясовують (окрім звичайних) комплекс специфічних питань: а) правовий статус іноземця; б) законність перебування його в Україні; в) відповідні терміни законного перебування на території держави [1, с. 325].

Вибір суб'єктів взаємодії під час розслідування кримінальних справ, що пов'язані з участю іноземців, багато в чому залежить від тривалості перебування останніх в нашій країні. За цим критерієм усіх іноземців можна умовно розділити на дві категорії: 1) іноземці, які перебувають в Україні тривалий час; 2) іноземці, які прибули в Україну недавно (до одного місяця).

У першому випадку відомості про особу, яка цікавить слідство, можуть бути отримані звичайним шляхом – за місцем проживання, роботи або навчання іноземця. Джерелами отримання слідчим інформації в таких випадках будуть: показання осіб, з якими іноземець проживає в гуртожитку, готелі, або в одному будинку; показання осіб, які разом з ним навчаються або працюють, характеристики з місця навчання, роботи й проживання, або направлення відповідних запитів до зазначених підприємств, установ, організацій.

Разом з тим слідчий повинен використати можливості специфічних суб'єктів взаємодії – Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ), Міністерства внутрішніх справ України (далі – МВС), Міністерства закордонних справ України (далі – МЗС).

Відповідно до Правил в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду, затверджених Постановою Кабінету міністрів України від 29.12.1995 р. №1074, реєстрацію іноземців в Україні здійснюється: ДПСУ в пунктах пропуску через державний кордон України, МЗС, а продовження терміну перебування іноземців в Україні, відповідно до зазначених Правил та Інструкції про порядок продовження перебування

в Україні іноземців та осіб без громадянства, здійснюється органами МВС [2; 3].

Залежно від характеру запитів до ДПСУ вони можуть направлятися слідчим як у порядку ст. 66 (після порушення кримінальної справи), 97 (до порушення кримінальної справи) КПК України, так і в порядку, передбаченому Положенням про порядок надання Державній прикордонній службі та виконання нею доручень правоохоронних і розвідувальних органів щодо осіб, які перетинають державний кордон України, затвердженим Постановою Кабінету міністрів України від 22.01.2001 №35 р., де визначена спеціальна процедура направлення запитів та вимоги до них. Зокрема, на підставі і в порядку, передбаченому цим Положенням, слідчий може направити до ДПСУ доручення щодо: інформування про факт перетинання державного кордону іноземцями та транспортними засобами, стосовно яких правоохоронними і розвідувальними органами проводяться оперативно-розшукові або розвідувальні заходи; проведення огляду транспортних засобів, на яких іноземці прямують через державний кордон України, і майна, що їм належить, та вилучення виявлених при цьому предметів і речовин, заборонених до вивезення і ввезення в Україну, та предметів контрабанди [4].

Крім того, за наявності установчих даних щодо особи іноземця від ДПСУ можна отримати інформацію про час, місце перетину іноземцем державного кордону України, документ, що посвідчував особу іноземця, тип і термін дії візи, мету прибуття, назву і адресу особи (юридичної, фізичної), яка приймає іноземця, транспортний засіб, яким останній користувався, а також інформацію щодо осіб, які прямували з іноземцем, або які в цей день перетинали державний кордон України в тому самому місці, що й іноземець [4; 5].

Чинним законодавством не визначено окремої процедури для отримання відомостей в МЗС та МВС, тому відомості щодо іноземців можуть бути отримані в цих установах на підставі ст. ст. 66 або 97 КПК України, а також шляхом проведення оглядів відповідних документів або їх вилучення під час виїмок чи обшуків.

У МЗС України можна отримати інформацію, що була надана іноземцем для отримання візи, а також інформацію відносно самої виданої іноземцем візи: щодо місця її видачі, дати, з якої дозволено іноземцю в'їзд в Україну, та до якої дозволено виїзд, номера візи, дати видачі. Крім того, в установах МЗС зберігається візова анкета із вклеєною фотокарткою іноземця, в якій також містяться відомості щодо особи іноземця [6]. За необхідності фотокартка з анкети може бути використана для ідентифікації (впізнання) іноземця.

МВС може надати інформацію щодо іноземця, аналогічну тій, що буде в наявності у ДПСУ та МЗС, а також інформацію про місце проживання (постійне, тимчасове) чи навчання іноземця в Україні; дані щодо осіб (юридичних або фізичних), що клопотали про продовження іноземцю терміну перебування в Україні [3].

Запитуючи ці відомості, варто мати на увазі, що реєстрації в органах внутрішніх справ і ДПСУ не підлягають глави держав і урядів зарубіжних країн, члени парламентських та урядових делегацій, технічний персонал, який обслуговує ці делегації (цих осіб) і членів їхніх сімей, які прибули в Україну на запрошення Президента України, Верховної Ради України чи Кабінету Міністрів України, Верховної Ради чи Ради міністрів Автономної Республіки Крим, міністерств та інших центральних органів виконавчої влади; співробітники та члени сімей осіб, які прибули в Україну за посвідченнями ООН та організації її системи; іноземці, які не досягли 18-річного віку; іноземні туристи, які здійснюють круїз, члени екіпажів іноземних військових кораблів (літаків), які прибули в Україну в установленому порядку; особи, які входять до складу іноземних невійськових суден; особи, які входять до складу екіпажу цивільних повітряних суден міжнародних авіаліній, бригад поїздів міжнародного сполучення, у разі перебування в аеропортах чи на вокзалах (станціях), зазначених у розкладі руху [7].

У МЗС та його представництвах реєструються лише паспортні документи: глав іноземних дипломатичних представництв і консульських установ, членів дипломатичного персоналу, консульських посадових осіб, адміністративно-технічного та обслуговуючого персоналу дипломатичних представництв і консульських установ, працівників апарату військових аташе і торговельних представництв та їхніх дружин (чоловіків), дітей, батьків, які перебувають на утриманні зазначених осіб, а також гостей дипломатичного персоналу та консульських посадових осіб, якщо ці гості проживають у їхніх резиденціях чи на території зазначених представництв або установ; співробітників відомств закордонних справ зарубіжних країн, які прибули в Україну у службових справах і мають дипломатичний чи службовий паспорт, та членів їхніх сімей; тих посадових осіб міжнародних організацій, що перебувають в Україні у службових справах, співробітників цих організацій в Україні, а також співробітників представництв держав при міжнародних організаціях, які мають штаб-квартиру в Україні і відповідно до статутних документів цих організацій чи відповідних міжнародних угод користуються дипломатичними привілеями та імунітетом, а також членів їхніх сімей; іноземних кореспондентів і журналістів, акредитованих при прес-центрі МЗС, а також членів їхніх сімей. МЗС та його представництвами зазначеним особам ви-

дається відповідна службова картка та безпосередньо до паспортного документа вноситься запис про його реєстрацію [2].

Значну частину іноземців, з якими доводиться мати справу слідчому й органам дізнання, становлять іноземці, що навчаються в Україні, – студенти різноманітних навчальних закладів, зокрема й тих, що діють на комерційних та приватних засадах. Збір інформації про іноземця, що відноситься до цієї категорії, має свої особливості.

Для одержання відомостей, що цікавлять слідчого, він може використовувати два види джерел: документальні дані, наявні у відповідних навчальних закладах, і показання працюючих там посадових осіб чи представників окремих громадських організацій: студентських союзів, братств, гуртків.

Усі категорії іноземців, що навчаються в Україні, підлягають реєстрації в органах внутрішніх справ. Одночасно облік цих осіб ведеться Міністерством освіти України [8].

В особових справах студентів-іноземців повинні міститися документи, які іноземець, що виявив бажання здобути освіту в нашій країні, зобов'язаний подати, а саме: копія документа про освіту; медичний висновок про стан здоров'я, офіційно завірені органами охорони здоров'я країни громадянства; анкета встановленого зразка; заява про прийом до навчального закладу за обраною спеціальністю; копію документа про народження, фотографія [8].

У разі необхідності перераховані, а також інші документи, що містяться в особовій справі студента, можуть бути оглянуті слідчим, а їхні копії залучені до матеріалів кримінальної справи.

Важливі відомості про особу іноземця можуть бути отримані в результаті бесід і допитів професорсько-викладацького складу навчальних закладів, що ведуть заняття з іноземцями; посадових осіб, що організують навчально-виховну роботу з ними, – проректорів і деканів по роботі з іноземними студентами.

Допомогу у вивченні особи іноземного студента можуть надати представники громадських організацій навчальних закладів, земляцтв іноземних студентів тощо.

З позаузівських громадських організацій, які сприяють навчальним закладам у навчально-виховній роботі з іноземними студентами усіх видів навчання, провідна роль належить радам у справах іноземних студентів. Посадові особи, члени, активісти цих рад теж можуть надати відомості про осіб іноземців.

Відомості щодо інших категорій іноземців, які перебувають в Україні тривалий час, можна також отримати за місцем їх роботи, проживання, у представників іноземних діаспор, земляцтв.

Усе наведене стосується головним чином іноземців, що перебувають в Україні тривалий час. Збір відомостей про них не є скла-

дним і пов'язаний, насамперед, з організаційною розпорядливістю слідчого.

Значно складніше одержати необхідну інформацію про особу іноземця, що тільки прибув в Україну. Однак і в цьому випадку можливо одержання досить широкого кола відомостей. Головне – правильно визначити коло суб'єктів, з якими необхідно взаємодіяти слідчому, і котрі в кожному конкретному випадку можуть дати необхідну інформацію.

Якщо іноземець є туристом, то дані про його особу і поведінку можуть бути отримані від адміністраторів і інших працівників готелів, керівників туристичних груп, співробітників туристичних фірм, перекладачів, осіб обслуговуючого персоналу готелів і ресторанів, видовищних установ, нарешті від інших іноземців – членів туристичної групи.

Якщо іноземець прибув у нашу країну в складі делегації в порядку технічного, наукового або культурного обміну, то відомості про нього можуть бути отримані від посадових осіб, що організують цей обмін, в підприємствах установах і організаціях до яких прибули іноземці, у осіб, що супроводжують делегацію, забезпечують їхній прийом, обслуговування й тощо.

Коли іноземні громадяни є діячами мистецтва, техніки, науки, джерелами інформації про них можуть стати газетні й журнальні публікації, книги, радіо- і телепередачі, виставки й інші форми наукового й культурного обміну, в тому числі і іноземних видавництв, а також фахівці у відповідній сфері народного господарства, що мешкають на території України і обізнані щодо діяльності іноземців.

Як вказувалось вище, на форму і зміст взаємодії впливає правовий статус іноземця. Це, насамперед, обумовлено вимогами кримінально-процесуального законодавства України та міжнародним правом. Зокрема участь іноземця у кримінальному судочинстві на території України в першу чергу пов'язують з особливостями правового статусу останнього на території нашої держави: наявністю або відсутністю імунітету від кримінальної юрисдикції, наявністю перешкод для участі іноземців у кримінальному судочинстві.

Відповідними міжнародними угодами, укладеними Україною із іноземними

державами, встановлено, що іноземна держава завчасно повідомляє в МЗС прізвище, ім'я, громадянство, ранг, посаду й інші необхідні відомості про посадових осіб дипломатичних представництв, членів іноземних делегацій, посадових осіб міжнародних і міжурядових організацій і інших осіб, що володіють певними привілеями й імунітетами.

Тому першочергові дії слідчого в разі роботи з іноземцями полягають у необхідності встановлення наявності або відсутності в

останніх імунітету від кримінальної юрисдикції України. Отримати таку інформацію відповідно до чинного законодавства можна лише шляхом направлення запиту до МЗС України, або до інших установ, підприємств, організацій, на запрошення яких іноземець перебув на території України.

Крім того, чинний КПК передбачає і такий вид взаємодії слідчого з підприємствами, установами і організаціями, як інформування останніх, наприклад з приводу обрання відносно іноземця запобіжного заходу у вигляді взяття під варту (ст.161 КПК України). Слід зазначити, що під час розслідування кримінальних справ зазначеної категорії взаємне інформування як форма взаємодії набуває особливого значення. Важливість і необхідність її застосування обумовлена як вимогами кримінально-процесуального законодавства щодо повноти досудового слідства, особливостей проведення слідчих і процесуальних дій з іноземцями, так і завданнями криміналістичної тактики, що вирішуються під час розслідування.

Відповідно до ст. 6 КК України питання про кримінальну відповідальність дипломатичних представників іноземних держав і інших громадян, які за законами України і міжнародними договорами не є підсудними у кримінальних справах судам України, в разі вчинення ними злочину на території України вирішується дипломатичним шляхом. Із змісту зазначеної норми випливає, що, перш ніж притягнути іноземця до кримінальної відповідальності, слідчий повинен з'ясувати: чи володіє іноземець імунітетом від кримінальної відповідальності, якщо володіє, то яким саме імунітетом і яка межа і термін дії цього імунітету. Після цього поінформувати іноземну державу про скоєння іноземцем злочину на території України і спитати згоди на притягнення іноземця, що скоїв злочин, до кримінальної відповідальності правоохоронними органами України.

Такі відомості можна отримати лише шляхом направлення відповідного запиту до дипломатичного представництва іноземної держави через МЗС.

Залежно від процесуального статусу іноземця в запитах можуть ставитися питання не тільки щодо перевірки наявності або відсутності у іноземця імунітету від кримінальної юрисдикції України, позбавлення іноземця імунітету від кримінальної юрисдикції України з метою притягнення до кримінальної відповідальності, але й отримання згоди на проведення слідчих дій з іноземцями, можливе місце проведення слідчих дій з дипломатами, а також щодо думки органів МЗС про можливість і доцільність проведення процесуальних дій з тим або іншим іноземцем.

На нашу думку, після отримання інформації про можливу наявність у іноземця імунітету від кримінальної юрисдикції України,

слідчий повинен направити два запити до МЗС України в порядку ст. 66 КПК України. У зазначених запитах необхідно з'ясувати наступне:

1) перевірити, чи перебуває на дипломатичному, консульському обліку певний іноземець. Якщо так, то на якому саме, які привілеї і імунітети розповсюджуються на цю особу, на підставі яких нормативно-правових актів (міжнародних угод, конвенцій та актів, виданих українськими органами влади);

2) звернутися з проханням до відповідної установи іноземної держави або організації в інтересах правоохоронного органу щодо підтвердження повноважень цієї особи і наявності в неї імунітету, а також отримання необхідної згоди на проведення слідчих дій відносно іноземця, передбачених планом розслідування кримінальної справи.

Необхідність направлення саме двох запитів зумовлена тим, що відповідь на перший запит можна отримати на підставі даних, що є у МЗС без зносин з дипломатичною установою іноземної держави, а зміст другого запиту потребує відповідного звернення до представництва іноземної держави, що значно збільшить термін одержання відповіді на запит. Отримання відповіді на перший запит дозволить слідчому певним чином вже планувати розслідування у справі за участю іноземця, а не чекати відповіді представництва іноземної держави.

Отримання відповідей на перший запит підтверджує або спростовує уявлення слідчого про наявність або відсутність імунітету у конкретного іноземця; отримання відповіді на другий запит дозволить слідчому провести заплановані слідчі дії, направлені на встановлення об'єктивної істини у кримінальній справі.

Окремо в КПК визначено порядок і процедуру взаємодії слідчого під час проведення обшуку і виїмки в приміщеннях дипломатичних представництв, де поряд з отриманням згоди на проведення зазначених слідчих дій необхідно дотримуватись певної процедури взаємодії слідчого з учасниками кримінального процесу, а саме забезпечити присутність прокурора і представника МЗС під час проведення слідчих дій (ст. 182 КПК України).

У деяких випадках, коли учасником події злочину є іноземець, виникає необхідність прибуття на місце події не тільки дипломатичних або консульських представництв, але й інших організацій, з якими пов'язано прибуття іноземця в Україну.

Вивчення матеріалів кримінальних справ, де іноземці брали участь у розслідуванні як свідки, підозрювані, обвинувачені, вказує на те, що особи цієї категорії у більшості випадків не в достатній мірі володіють українською або російською мовою, а іноді свідомо приховують своє знання мови з метою ускладнення процесу розслідування й уникнення кримінальної відповідальності. Тому

слідчі дії з іноземцями, а особливо з країн так званого «дальнього зарубіжжя» доцільніше проводити за участю перекладача. Пошук перекладача для участі в слідчих діях в практичній діяльності слідчих підрозділів пов'язаний з великими труднощами, які обумовлені як відсутністю певних фахівців, так і відсутністю коштів для гідної оплати їх роботи. Пошук і підбір перекладачів для участі в слідчих діях рекомендується здійснювати шляхом взаємодії слідчого з іншими підрозділами СБ України та правоохоронних органів, відділами віз та реєстрацій фізичних осіб МВС, НЦБ Інтерполу України в областях, з особами, що працюють або навчаються у вищих навчальних закладах, туристичними агенціями, авіаційними й морськими компаніями, іноземцями з діаспори в Україні.

Наведене дозволяє виокремити такі специфічні форми взаємодії слідчого з державними органами, підприємствами, установами, організаціями і громадянами під час розслідування кримінальних справ, що пов'язані з участю іноземців:

- отримання (інформування слідчого) інформації щодо особи іноземця;

- участь представників підприємств, установ і організацій у розслідуванні кримінальних справ зазначеної категорії.

Метою такої взаємодії можуть бути як повнота досудового слідства, дотримання законності під час розслідування кримінальних справ, що пов'язані з участю іноземців, так і вирішення конкретних тактичних завдань, що виникають у ході розслідування. Залежно від завдань взаємодії остання може набувати як процесуального (офіційний запит і отримання відповіді на нього) статусу, так і непроцесуального (співбесіда з обізнаними особами щодо особи іноземця).

Перспективними для подальшого дослідження вбачаються питання взаємодії слідчого під час проведення окремих слідчих дій з іноземцями та особливостей його взаємодії з громадськими організаціями іноземців.

Список літератури: 1. Когутич І. І. Криміналістика: Особливості методики розслідування окремих видів злочинів. Тексти лекцій. Львів, 2006. 2. Постанова Кабінету міністрів України №1074 від 29.12.1995р. «Про правила в'їзду іноземців та осіб без громадянства в Україну, їх виїзду з України і транзитного проїзду через її територію»// Офіційний вісник України 2006 р. 19.07.06. №27. Ст. 1951. 3. Наказ МВС України від 01.12.2003 р. № 1456 «Про затвердження Інструкції про порядок продовження терміну перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні» // Офіційний вісник України 2004 р. 09.01.04. №52. Том 2. Ст. 2884. 4. Постанова Кабінету міністрів України від 22.01.2001 року №35 «Про затвердження Положення про порядок надання Державній прикордонній службі та виконання нею доручень правоохоронних і розвідувальних органів, щодо осіб, які перетинають державний кордон України» // Офіційний вісник України 2001 р. 09.02.01. №4. Ст.119. 5. Наказ Державного комітету у справах охорони державного кордону України від 25.07.2001 р. №440 «Про запровадження імміграційної картки» // Офіційний вісник України 2001р. 31.08.01. №33. Ст. 1567. 6. Наказ МЗС України від 07.04.1999 р. №63 «Про затвердження Інструкції про порядок оформлення візових документів іноземцям та особам без гро-

мадянства для в'їзду в Україну» // Офіційний вісник України 1999 р. 30.04.1999. №15. 7. Наказ Державного комітету у справах охорони державного кордону України від 24.12.2001р. № 773. // Офіційний вісник України 2002 р. 25.01.02. №2. Ст. 77. 8. Постанова Кабінету міністрів України від 5.08.1998р. № 1238 «Про затвердження Положення про прийом іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів»// Офіційний вісник України 1998р. 20.08.98. №31.

Надійшла до редколегії 12.11.07

К. Ю. Мельник

Злочинність студентської молоді: причини, умови, профілактика

Сьогодні ми є свідками доволі складних процесів становлення державності нашої країни, коли правляча еліта не може дійти згоди стосовно форми державного правління, державного устрою, зовнішньополітичних пріоритетів тощо. Такий стан справ не може негативно не впливати на соціально-економічну ситуацію в країні.

Як відомо, сьогодні основними проблемами соціально-економічного розвитку України є бідність і безробіття. Так, на початок 2007 р. рівень бідності в Україні становив 28%. За даними звіту Всесвітнього банку «Бідність в Україні» (оновлений звіт від 24 червня 2007 р.) у першому півріччі 2007 р. (вперше з 1998 р.) бідних людей у країні стало більше на 1,7%. У той час як протягом 2001–2005 рр. відбувалося скорочення рівня бідності на 3%–6%.

Як зазначалося в Стратегії подолання бідності, затвердженій Указом Президента України від 15 серпня 2001 р. № 637, головними причинами виникнення та поширення бідності є зменшення рівня зайнятості населення, зростання рівня безробіття, низький рівень оплати праці та пенсійного забезпечення, заборгованість із заробітної плати і соціальних виплат. Так, за даними державної служби зайнятості на її обліку на 1 січня 2007 р. перебувало 0,8 млн незайнятих громадян, які шукали роботу. Офіційного статусу безробітних на зазначену дату набули 97,3% незайнятих громадян. Однак це тільки верхівка айсбергу, оскільки в Україні не всі, хто не має роботи та шукає її, перебувають на обліку в державній службі зайнятості. Таке становище справ у літературі називають «незарєєстрованим безробіттям». Також доволі значна кількість громадян України змушена працювати неповний робочий час та отримувати, відповідно, неповну заробітну плату, тобто мова йде про «часткове безробіття».

Високий рівень вищезазначених видів безробіття в Україні демонструють дослідження Міжнародної організації праці. Наприклад, у 1995 р. співвідношення показників обсягів реєстрованого безробіття до розрахованих за методологією Міжнародної Організації Праці становили 8,8%, у 1996 р. – 17,6%, у 1997 р. – 27,3%, у 1998 р. – 34,1%, у 1999 р. – 43,5%, у 2002 р. – 45%.